

Edvard Kardelj
4. del

Komunisti so od 5. do 8. julija 1942 na Cinku v Kočevskem rogu organizirali konferenco, na kateri naj bi umirili revolucionarni razmah oziroma njegove posledice. Toda bilo je nasprotno.

Boris Kidrič: "Komunist, ki da brez najmanjšega usmiljenja streljati, kot človek nikoli ni surov. Odlika je, da združujemo z najbolj neusmiljenim odnosom do sovražnika najbolj plemenite instinkte človeka. /.../ S policijskimi merami ne bomo nič preprečili, če tega ne bomo storili s silo svoje propagande."

Partijsko glasilo *Delo* je Kardeljeva "kritična" članka (iz njiu smo navajali v prejšnji številki) objavilo za potrebe partijske konference, ki je potekala od 5. do 8. julija 1942 na Cinku v Kočevskem rogu. Iz obširnega zapisnika se vidi, da tako kot Kardelj (v pismu Zdenki Kidrič) tudi drugi komunisti niso mogli iz svoje kože.

garda in zakaj jo je treba uničevati. Ni dovolj, da belo gardo fizično trebimo, treba jo je hkrati politično razkrinkavati." Z drugimi besedami je to pomenilo, da ni bilo dovolj ljudi pobijati, treba jih je bilo hkrati čim bolj očniti.

Kidrič je nato našel glavne naloge na "osvojenem ozemlju": "Naloga, ki si jih zamišlja partija v skladu z IOOF na osvobojenem ozemlju:

1. Pokazati slovenskemu narodu na osvobojenem ozemlju vzoren primer demokracije in demokratične ureditve ter vzoren primer javne varnosti in reda.
2. Očistiti osvobojeno slovensko ozemlje notranjih sovražnikov slovenskega naroda.
3. Zaktivizirati najosnovnejše ljudske množice, predvsem delavce in kmete."

Glavne naloge partije in IOOF na "osvobojenem ozemlju" so torej čista komunistična revolucija. Popoln razkorak med prvo, drugo in tretjo našeto nalogo zato seveda ne preseneča in nazorno govori o miselnosti (miselnih akrobacijah) glavnih tvorcev komunistične revolucije.

"Druga naloga je očistiti svobodno slovensko ozemlje notranjih sovražnikov slovenskega naroda. Ne

Hujskanje na Cinku

V začetku so dopustili, da so nekaj besed spregovorili sopotniki v OF. Edvard Kocbek je v imenu krščanskih socialistov v svojem značilnem vznesenem (popolnoma ekstatičnem) slogu dal komunistom, potem ko so ti in partizani pred tem več mesecev po Dolenjski in Notranjski izvajali strahotne zločine, naslednjo popotnico: "Tovariši, mi se ne moremo bati nobene sodelovanja s komunisti, ker verujemo v njihovo človečnost. Dragi tovariši, to je velika beseda in ko smo se Slovenci zbrali v to veliko narodno skupnost, nas je nagibala tudi vera v to vaše človečnost po leg imperativa skrbi za človeštvo. Danes, ko ima KPS zbor pr-

vič na svobodnih slovenskih tleh, se, dragi tovariši, spomnite, da smo v vsaki besedi, ki jo izgovorite, z vami. Vsaka vaša misel in beseda naj bo izgovorjena tudi iz naših src."

Namesto umiritve hujskanje

Osrednji referat je imel Boris Kidrič. Na dolgo je v takratni značilno zmaličeni, vendar slovesni govorici nanizal "velike uspehe" OF, narodnoosvobodilne vojske, komunistične partije, ki so jih dosegli skupaj z veliko bratsko Stalino vo Sovjetsko zvezo. Velik del referata je posvetil beli gardi, zaradi katere je treba "izvajati množično pojasnjevalno kampanjo, zato da preprečiš tolpi, ki se je izrodila v

vulgarno sovražnikovo agenturo, da bi se znova posluževala političnih argumentov. Brezobzirno uničevati tolpo, trebiti jo na slehernem koraku, ker je pač izdajalska tolpa in ker se nahajamo v vojnem času — taki sta dve osnovni nalogi našega današnjega boja proti beli gardi, zlasti na osvobojenem ozemlju. /.../ Če bomo mi vse te ljudi, ki so pošteni, pa ne morejo tako hitro slediti, strpali v tabor bele garde, bi lahko imeli več sovražnikov nego prijateljev, ustvarili bi beli gardi množice. Nadalje je treba udariti po mišljenju, da je dovolj belo gardo fizično trebiti in da danes ni več potrebno slovenskim ljudskim množicam pojasnjevati, kaj je bela

sme se zgoditi, da bi na tem koščku osvobojenega ozemlja slovenske zemlje še kdaj bela garda lahko vzpostavila svojo organizacijo, /.../ interesi osvobodilne borbe zahtevajo, da se bela garda /.../ uniči /in/ treba /je/ z vso ostroostjo nastopiti proti pojavom popuščanja, kot je bil primer na Notranjskem, ko so se belogardisti z orožjem v roki borili proti partizanom, ki so jih potolkli, razorožili, a jim pustili življenje." Kidrič je s tem mislil na poskus samoobrambe v Loškem Potoku sredi maja 1942, ki so ga partizani, čeprav jih ni ogrožal (ogrožal bi lahko le revolucijo), brezobzirno razbili. Po Kidriču bi torej morali takrat izpuščene fante pobiti.

“Zato moramo pobiti ...”

Kidriču je sledil Ivan Nemeč; ta je med drugim dejal: “Da bi ta clovek, ki je bil vaju večnega tepeža, preziranja in klečeplazenja, da bi nankrat prevzel oblast!” In: “Mislim, da je najbolj bistvena naša notranja fronta. Zato moramo tudi pobiti belo gardo. /.../ Bela garda je plod nas samih!” Franc Popit: “Partizani so vedeli, da je treba uničiti te belogardiste, posebno kaplana /pri Sv. Vidu, op. I. Ž./, toda vsaka likvidacija mora imeti tudi politični uspeh. Ko smo videli, da postaja stvar resna, smo obkolili vas.” Radko Polič: “Vsem tem tipom pa je težko priti na sled in so često skriti celo v vrstah OF. Skušamo pa jih dobiti na vsak način.” Dušan Pirjevec, politkomisar Belokranjskega odreda: “Bela garda je danes naš prvi sovražnik, zato nobene popustljivosti, najmanj pa popustljivosti v teoriji.” Čeprav takrat “bele garde” tako rekoč še ni bilo, je to njihov prvi sovražnik.

Največ pozornosti so namenili mitingom. Neki Savo, politkomisar 1. čete 3. bataljona DO, je dejal, da bi bili mitingi uspešnejši, če bodo “utrjevali in gradili nove kadre”: “Dober bi bil tečaj partijcev, posebno so hudo potrebni tečaji VKPb. Pozdravljam CK in linijo KP, da je res pravilna, da je to delo res dovršeno zato, ker je bila linija KP vedno pravilna in tako bo.” Dr. Marijan Dermastia, v tistem času eden najbolj razvpitih “vojvod”, je omenil “razlastitev” Hmeljnika, za katerega “narodne mase niso bile zrele” in so ga “dobesedno razbile”. O “beli gardi” pa: “Mnogo se je govorilo o beli gardi. Mislim, da je bilo debatiranja o beli gardi povsod dosti. Najbolj pametno je, da ne debatiramo. To je naš politični nasprotnik. Uničiti jo moramo (ploskanje). Ni potrebno govoriti, ali smo krivi ali ne, da obstaja bela garda. Vsaka popustljivost glede tega je ne samo oportunistem, ampak sabotaza Osvobodilne fronte (ploskanje). Ne bomo spraševali, kako je kdo prišel v belo gardo. Čim koga dobimo pri delu za belo gardo v kakršnem koli oziru, ga je treba streti (ploskanje). Da smo ravno na Dolenjskem to pra-

vilno zgrabili, je najbolje dokumentirano s tem, da fašistični časopisi pišejo dolge članke in nas imenujejo krvnike. Tu je vidno in je popolnoma jasno, da je to pravilno.” Stane Kavčič: “Če bomo nastopali tako ostro, se bo zgodilo, da bomo morali postreliti cele vasi.” Dušan Drolc: “/.../ razbijmo vsak poskus bele garde in mihailovičevcev /.../”.

“Zatrtje v kali”

Jože Borštnar iz belokranjskega okrožja: “Bela garda v Beli krajini: O masovnem gibanju ni sledu. Sem in tja so se pojavile majhne skupine, ki pa so bile zatrtje v kali. Edino organizacijsko povezanost bele garde v manjšem obsegu je bilo zaznati v Rožnem Dolu, kjer smo prišli na sled organiziranim ženskam. Središče je bila učiteljica /Marica Nartnik, op. I. Ž./, ki je zbrala okoli sebe skupino 5 žensk, ki so organizirale tudi kmečka dekleta. Pred vsem je bila važna služkinja, ki jo je poslala iz Ljubljane KA in Poselska zveza,

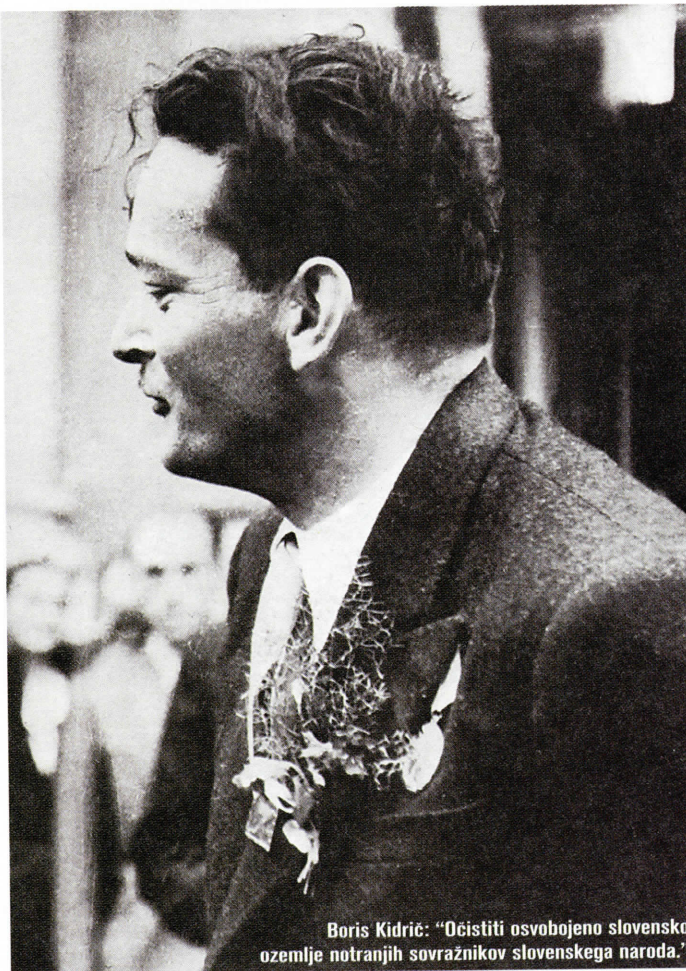
da bi organizirala ženske. Čeprav je bila zapeljana, smo jo likvidirali.”

Na koncu je Boris Kidrič v dolgi sklepni besedi “povzel” izrečene misli oziroma dal nove smernice (za revolucijo). Ker gre za zelo pomembne napotke, ki razgaljajo bistvo, kaj se je pravzaprav dogajalo med vojno v Sloveniji, bom navedel nekaj daljših odlomkov: “/.../ Prehajam na osrednji problem te točke na našem posvetovanju, na problem OF, na problem težav z zavezniki, ki so se začele pojavljati, na problem, kako to odstraniti in kako linijo držati. Kot je bilo že v referatu poudarjeno, imamo opraviti z nevarnostjo dveh vrst, desnim oportunistom in sektaštvom. Na temlju diskusije je treba reči, da so se začele pojavljati resne kali tako levega kot desnega odklona, to predvsem na področju Bele krajine, medtem ko na Notranjskem še vedno strašijo kali desnega oportunizma /.../. Če uravnavamo svoje delovanje samo po procesu na svobodnem ozemlju,

sledi, da prehitujemo celotni razvoj. Za nas pomeni to izolirati se od množic. To je ena stran problema. Druga stran je: prehitujemo evropski razvoj. V celotni Evropi imamo opravka z osvobodilno vojno. Nameraval sem poudariti, da kljub temu da si stojita nasproti dva razredno in ideološko sovražna tabora, sovrvažnikom nasprotnega tabora ni uspelo zanetiti razredno vojno po zaslugi SZ. Če ne bomo preskakovali faz, bomo dosegli, da SZ razglasi po svetu, da je to vojna za sovjetiziranje sveta. Sledil bo zlom fašistične fronte, nevtralizacija Anglije in Amerike. Razvoj teh elementov demokratske revolucije po drugi strani še ni tako daleč kot pri nas. Na Češkem še ni, v Franciji tudi ne, in tudi pri ostalih podjarmljenih narodih ne. Tudi ne smemo tvegati, da gremo s pogoji revolucije tako daleč, da se izoliramo od celotnega protifašističnega gibanja na svetu. To tudi ni intencija SZ. Na zadnjem vseslovanskem mitingu je bilo govorjeno o protifašistični fronti narodov, ne pa o socialni revoluciji.” Kidrič še sredi leta 1942 razmišlja o svetovni revoluciji (“sovjetiziranje sveta” in po zlomu fašizma še “nevtralizacija Anglije in Amerike”), toda hoče poudariti, da zdaj ni čas za “demokratsko revolucijo”, saj bi se s prehitvanjem lahko izločili od svetovnega protifašističnega gibanja.

S silo propagande

“Drugi problem je ta, da so naši tovariši zavezniki brez dvoma pač zelo zadovoljni, da smo najtežje posledice prevzeli mi /komunisti, op. I. Ž./ . To je imelo za posledico, da smo tudi tiste komandne točke, iz katerih vse izhaja, dobili v roke mi, vojsko, tehniko itd. Ko smo prišli vsi na osvobodeno ozemlje, tedaj neposredne nevarnosti ni bilo več, videla pa se je oblast in dejstvo, ki je marsikomu bilo prej skrito, da so komandne točke v naših rokah, je sedaj postalo jasno. Nadalje snovati svoje lastne pozicije je bilo včasih težko, danes to ni nevarno. Nadalje razredni boj, ki dejansko obstaja znotraj zaslužnjene slovenskega naroda in osvobodilne borbe, je moral »

Boris Kidrič: “Očistiti osvobodeno slovensko ozemlje notranjih sovražnikov slovenskega naroda.”

» priti do izraza, čim se je vzpostavila ljudska oblast. Bela garda je morala priti. /.../ Ne izključujemo, da postanejo krščanski socialisti revolucionarji v smislu socialne revolucije. Jasno pa je, da avantgarde revolucionarnega boja ni mogoče graditi na čem drugem kot na dialektičnem materializmu. /.../ Če vzamemo vse skupaj kot celoto, je treba ugotoviti, da so res pri nas zavezniki krščanski socialisti pokazali tendence, ki so v nasprotju z interesi slovenskega osvobodilnega boja, delovnega ljudstva Slovenije in z razvojno linijo revolucije na slovenskem ozemlju. /.../

Komunist, ki da brez najmanjšega usmiljenja streljati, kot človek nikoli ni surov. Odlika je, da združujemo z najbolj neusmiljenim odnosom do sovražnika najbolj plemenite instinkte človeka. /.../ S policijskimi merami ne bomo nič preprečili, če tega ne bomo storili s silo svoje propagande. /.../

O krivdi za "belo gardo"

Vprašanje bele garde in način borbe je najbolje zadel tovariš Notranjec. Popolnoma napačno je misliti, da smo mi krivi bele garde. Kršč/anski/ socialisti bi trdili, da je bela garda posledica premajhnega političnega dela v preteklosti. Zato ker smo premalo politično delali, ne smemo tako ostro postopati. To je napačno. To pomeni ne razumeti razrednih dejstev v naši družbi. Če se hočemo tega vprašanja v celoti dotakniti, se moramo dotakniti vprašanja narodne enotnosti. V razredni družbi ni mogoče drugače. V tej družbi razkrajajo narodno enotnost nasprotujoči si razredni interesi. Politična enotnost je mogoča samo v socialistični družbi, danes je to samo v SZ. Krasen je primer enotnosti v Sloveniji, toda to je primer enotnosti slovenskih ljudskih množic. Upravičeni smo jo imenovati slovensko narodno enotnost, ker so se tisti, ki so slovensko narodno enotnost iz razrednih razlogov kršili, dejansko izločili iz slovenskega naroda. Tistim delom slovenske buržoazije ne smemo priznati, da so še živi deli slovenskega narodnega telesa."

Boris Kidrič tu, tako kot je bilo

Edvard Kardelj in Boris Kidrič, strateg in izvrševalec komunistične revolucije. Kidrič: "Prehitavamo evropski razvoj. V celotni Evropi imamo opravka z osvobodilno vojno"

takrat običajno, uporablja nedoločljivo sintagmo "slovenske ljudske množice", ki lepo zveni in je bila zato primerna za propagandne nastope. Posebej zanimiv je zadnji stavek, v katerem Kidrič uporabi najbolj sprevrženo revolucionarno logiko, po kateri "so se tisti, ki so slovensko narodno enotnost iz razrednih razlogov kršili, dejansko izločili iz slovenskega naroda". V resnici bi ta očitke lahko veljal le za komuniste, saj so le oni kršili slovensko narodno enotnost iz razrednih razlogov. Toda Kidriča ta logika (ta resnica) ni zanimala, potrebno je bilo svoj veliki greh projicirati na nasprotnika. Se-

veda gre za revolucionarne konstrukte, s katerimi so komunisti poenostavljali svet (čeprav s čisto lažjo), z njimi določili nasprotnika, ga obremenili, da so ga potem laže tolkli.

"Treba ... fizično uničevati"

"Če vidimo, da iz razrednih razlogov popolne enotnosti ne more biti, je nujno, da se iz istih razlogov pojavi bela garda. Čeprav rečemo, da je nujno, da se je pojavila bela garda, je pojasnjevalna kampanja nujna za neko mejo. Je meja, do koder moraš belo gardo trebiti. Po drugi strani pa je jasno, da zgodovino ustvarjajo ljudje. Če bi objektivno

bela garda dobro delala, mi pa slabo, je nujno, da bi mase prišle k beli gardi. Iz tega sledi, da je treba fizično trebiti belo gardo, na drugi strani pa je potrebna pojasnjevalna kampanja. Primer v Loškem Potoku je poučen, je primer oportunitizma. Kaplana bi bilo treba brezpogojno streljati. Da pa je kaplan lahko pridobil fante, je znak slabega političnega dela. Pri primerih likvidacije bele garde je treba ves material dati na znanje ljudstvu na mitingih. Mi tega ne izkoriščamo za pojasnjevalno kampanjo, dopuščamo pa propagando duhovščini. Razumeti je treba razredne nujnosti za nastanek in obstoj bele garde. Hkrati je treba belo gardo fizično uničevati in voditi proti njej pojasnjevalno kampanjo."

Naj poudarim, da je partijski sestanek na Cinku potekal zato, ker so komunisti oziroma partizani v nekaj zadnjih mesecih povsem zabredli v močvirje največjih zločinov. Znašli so se v situaciji, ko jih je njihovo početje kot bumerang začelo udarjati nazaj, saj so množično izgubljali podporo (za narodnoosvobodilne ideje, pod katerimi so skrivali svoje početje). Toda kot vidimo, je pravzaprav Kidrič, ki je vodil sestanek na Cinku, dajal napotke, kako naj naprej delujejo. Tako kot doslej (izvajajo revolucijo), a s to razliko, da jo v tej "fazi" nekoliko potisnejo ob stran in počakajo, ko bodo razmere zrele v svetovnem merilu. Hkrati pa je poudarjal, da je "treba belo gardo fizično uničevati in voditi proti njej pojasnjevalno kampanjo". Ni bilo dovolj torej samo pobijanje, ljudi je bilo treba s propagando prepričati, da je to početje pravilno. Na eni strani je pred nami torej govorjenje o večji previdnosti, na drugi pa ščuvanje k pobojem. Ker to tako kot marsikaj ni šlo skupaj in se je izključevalo, so po sestanku na Cinku nadaljevali z revolucijo, kot da tega sestanka nikoli ne bi bilo.

O krščanskih socialistih

Zborovalci so ves čas govorili o beli gardi, toda treba je poudariti, da je do organiziranja prve prave postojanke vaše straže (po komunistično bele garde) prišlo

Želite postati naročnik tednika

DEMOKRACIJA

Pokličite nas na telefon 01/434-54-63

17. julija 1942 v Šentjoštu nad Horjulom, torej deset dni po Cinku. Prejšnji poskusi v Loškem Potoku, pri Sv. Vidu in odhod sedemnajstih slovenskih "četnikov" na Dolenjsko so bili le bolj ali manj spontani odzivi na komunistično nasilje. Tudi v primeru Šentjošta je šlo za spontanost, vendar je bila ta že prepletena z resno organizacijo.

Naj nadaljujem z odlomki iz Kidričeve sklepne besede, kjer spet govori o etapah in o taktiki do svojih sopotnikov krščanskih socialistov, ki jih morajo prenašati samo zaradi svojih interesov: "Prva tendenca /krščanskih socialistov/ je omahljivost glede odločnega nastopa proti beli gardi, druga tendenca pa je, kljub temu da so se odpovedali tendenci po snovanju lastne stranke, težnja po njej. Danes pravimo, da jim ne bi smeli, če bi jo hoteli osnovati, in ne bi mogli tega prepovedati, čeprav bi jih skušali odvrgniti, ker to še ni etapa diktature proletariata, z edino stranko KP, temveč je to etapa narodnoosvobodilne borbe, ki se povezuje z etapo demokratične revolucije. Kljub temu pa bi osnivanje povzročilo mnogo problemov in težav pri demokratizaciji /manjkata dve vrstici, op. I. Ž./ Bile bi težke posledice za enotnost naše vojske, in v svoji končni fazi bi jih nujno vrglo v pozicije Krenskega. Doživeli bi njegovo usodo in mi bi jih morali uničiti. /.../

"To je zarodek sovjetov"

Če bi vseh teh tendenc ne videli,

Edvard Kardelj in Boris Kidrič leta 1946, potem ko sta "počistila" Slovenijo in utrdila komunistični režim

bi grešili pred slovenskim delovnim ljudstvom. Bili bi sektaši, če bi ne videli, da je ta osvobodjeni teritorij samo en del celotnega slovenskega teritorija, in da po razvoju osvobodilne borbe v Evropi še ni čas, da bi lahko naredili prehod v socialno revolucijo. Priti danes v konflikt s krščanskimi/ socialisti bi pomenilo preiti v socialistično revolucijo in preskočiti celo etapo. /.../ Treba jih je kontrolirati, toda tako da ne ustvariš nemogočega ozračja v sodelovanju. /.../ V čem imamo od njih korist? Da so zavezniki izraz enega dela slovenskih množic, da jih zastopajo, da lahko pobijamo obrekovanja, da je OF samo komunistična

stvar. /.../ Potrebno pa ni, da postanemo nebudni proti njihovim tendencam in da jih prenehamo tolči, ko je potreba. /.../ Tolči jih s tega stališča! Ker ste imeli take in take separatistične poskuse ste naredili tako in tako škodo za OF, ne pa: Vi nam delate konkurenco. /.../ Paziti je treba še na eno stran in to je za nas osnovno merilo !/, koliko se pri njih pojavljajo anglofilske tendence in koliko se pojavlja težnja proti naslovnitvi na SZ. /.../ Tistih, ki bodo šli na angleške pozicije, se je treba bati, ker bodo prej ali slej šli na Mihailovičeve in v naročje bele garde. /.../

Ta zbor /delegatov NOO/ mora biti primer nove slovenske ljudske demokracije. Potrdil bo našo linijo za nazaj in dal smernice za naprej. To je zarodek sovjetov, je nov tip demokracije. Ni več tip meščanske demokracije, zato ker ljudstvo neposredno voli in bo samo ena stranka, ker je sistem graduacije v bistvu tak sistem, kot je bil v revolucionarnih letih v SZ. /.../ Treba se je zavedati, da se bodo belogardisti skušali vtihotapiti v NOO. Če nastane NOO, ki dela ni sposoben, ki namenoma napačno dela, je treba doseči nove volitve tako, da se izkoristi kaka formalnost. Najboljše pa je, da izvedemo masovni sestanek, pred katerim mora NOO

odgovarjati in ki NOO lahko odveže in izvoli nov NOO. /.../

Razmah "agrarne revolucije"

Obveščevalno službo je treba razširiti med civilno prebivalstvo. Za obveščevalce morajo biti izbrani najbolj zanesljivi ljudje, tako da bomo lahko kontrolirali odkrite in prikriti sovražnike. Mreža se širi prepočasi, dolžnost partije je, da to mrežo okrepi." Govor je seveda o obveščevalni službi za potrebe revolucije, ne pa odpora proti okupatorju.

"Vprašanje zemlje. Danes smo res skoro v popolnem razmahu agrarne revolucije, vendar pa še ni razglašena kot agrarna revolucija, ker današnji tip še ni demokratična revolucija na prvem mestu, današnji tip je osvobodilna vojna, ki se povezuje z elementi demokratične/ revolucije. Danes še vztrajamo na odluku, ki ga je izdal IOOF na predlog CK, ki je razlabil veleposestnike tujih narodnosti in petokolonce. Nismo pa še razlabili veleposestnikov, ki jim ne moremo dokazati, da so petokolonci. Dobro bi bilo, če bi razlabili cerkveno veleposest, kmetje bi nič ne ugovarjali. Lahko bi tu izvedli agrarno revolucijo do kraja, ampak zaradi tega, ker je osvobodeno ozemlje samo en del celotnega slovenskega ozemlja, ne smemo tega storiti. V celotni fazi poskušamo še nevtralizirati delo buržoazije. Mi izvajamo razvoj, sproščamo samo toliko elementov demokratične/ revolucije, kolikor to zahteva osvobodilna borba. Če bomo to dobro izvajali, bomo razlabili vso to posest. Socialno reakcionarni elementi se s takim stanjem oblasti kot na osvobojenem ozemlju ne bodo pomirili. Postajali bodo vedno bolj zagrizeni in delo bo lahko."

Iz teh nekoliko daljših odlomkov iz sklepne besede Borisa Kidriča na partijskem posvetu, ki je potekal na Cinku v Kočevskem rogu od 5. do 8. julija 1942, se jasno vidi, da je komuniste zanimala le komunistična revolucija in da je bilo vse drugo (na primer odpor proti okupatorju) navzoče samo toliko, kolikor je to koristilo revoluciji.

Nadaljevanje prihodnjic
Ivo Žajdela

